

Finansdepartementet
leveres kun elektronisk

Dato: 17.08.18
Vår ref.: 18-1205
Deres ref.: 17/4679

Forskrift til ny hvitvaskingslov - kommentarer til Finanstilsynets høringsnotat av 25.06.18, utkast til forskrifter i NOU 2016: 27 samt forslag til ytterligere forskriftsregulering

Overordnet om høringsprosessen

Finansdepartementet sendte 29.06.18 ut høringsbrev om forskrifter til ny hvitvaskingslov, vedlagt høringsnotat fra Finanstilsynet av 25.06.18. Finansdepartementet har lagt til grunn at enkelte av forskriftshjemlene bør vurderes før loven trer i kraft, slik at eventuelle forskrifter kan tre i kraft samtidig med loven (høringsnotatet s. 3). Gjennom en fotnote henvises det videre til at forslaget til forskriftsregler som ble sendt på høring i forbindelse med NOU 2016: 27 er til behandling i departementet. Finans Norge er overrasket over fremgangsmåten i høringsprosessen.

Utkast til forskrift i NOU 2016: 27 er skissepreget og er ikke gjenstand for særskilt drøftelse i utredningen. Finansdepartementets lovproposisjon avviker også fra utredningen på en del sentrale punkter. Etter Finans Norges mening kan derfor ikke forskriftsutkastet fra NOU 2016: 27 anses å ha vært gjenstand for en ordinær høringsprosess.

Høringen er lagt midt i den mest travle ferietiden og høringsfristen er satt ned mot minstetid (7 uker). Dette er uheldig. Finans Norge har oppfattet at finansnæringen ville bli konsultert nærmere i utarbeidelsen av forskrifter til hvitvaskingsloven. Vi oppfatter at det også har vært Stortingets klare syn, jf. Innst. 271 L (pkt. 2.1.1). Det synes imidlertid ikke å være planer om noe særskilt samarbeid med finansnæringen/Finans Norge eller andre rapporteringspliktige om forskriftsarbeidet verken fra Finansdepartementet eller Finanstilsynet.

Det er ikke helt klart hva Finansdepartementet utover høringsnotatet ber om høringsinstansenes syn på. Finans Norge legger dermed til grunn at det bes om innspill på alle punkter som kan være aktuelle for forskriftsregulering. Finans Norges kommentarer er utarbeidet i samarbeid med næringen. Den første delen er kommentarer til Finanstilsynets høringsnotat av 25.06.18, mens den andre delen er øvrige punkter som etter vårt syn bør forskriftsreguleres, herunder kommentarer til forskriftsutkastet i NOU 2016: 27.

Kommentarer til Finanstilsynets høringsnotat av 25.06.18

1. Agenter av utenlandske betalingsforetak

Hvitvaskingsloven § 4 sjette ledd gir departementet hjemmel til i forskrift å gi regler om lovens anvendelse for agenter av utenlandske betalingsforetak, herunder gjennomføring av tilsyn og ileggelse av sanksjoner.

Finans Norge stiller seg positive til Finanstilsynet forslag om å forskriftsregulere hvitvaskingslovens anvendelse for agenter av utenlandske betalingsforetak fra andre EØS-land.

Vi mener det er av stor betydning for å håndtere risikoen denne gruppen representere, at de underlegges det norske hvitvaskingsregelverket og at det innføres tilsyn med mulighet for å sanksjonere brudd. Videre støtter vi også forslaget om å pålegge etablering av et kontaktpunkt i Norge i tråd med forskriftsforslagets § 40.

2. Virtuell valuta – forslag til forskrift til hvitvaskingsloven § 4 femte ledd

Finanstilsynet foreslår en forskriftsbestemmelse til hvitvaskingsloven § 4 femte ledd om lovens anvendelse for virtuell valuta, jf. høringsnotatet kapittel 3. Forslaget innebærer at tilbydere av vekslings tjenester mellom virtuell valuta og offisiell valuta, og oppbevaringstjenester for virtuell valuta, skal være rapporteringspliktige etter hvitvaskingsloven.

Det vises blant annet til at Finanstilsynet mener at disse aktørene ikke skal underlegges registrering og tilsyn fordi en slik regulering reiser prinsipielle spørsmål som går utover spørsmålet om plikt til å følge hvitvaskingsreglene (s. 13). Finanstilsynet mener at registrering og tilsyn «kan gi et uheldig signal om at norske myndigheter har et medansvar for å sikre seriøsitet og legitimitet for produktene som tilbys» (s. 13).

Etter vårt syn fremstår det som uhensiktsmessig og inkonsekvent å innføre rapporteringsplikt uten noen form for tilsyn eller kontroll, særlig sett i lys av Finanstilsynets egen vurdering av faren for hvitvasking og terrorfinansiering knyttet til virtuell valuta. En slik oppdeling av regulering vil nettopp kunne skape et inntrykk av at myndighetene ikke fullt ut anerkjenner sine direktivforpliktelser eller følger opp sin egen forståelse av risikobildet. Det vil også kunne medføre manglende forståelse og etterlevelse fra aktørene. Vi kan heller ikke se at en tilsyns- og registreringsordning innebærer noe uheldig signaleffekt. Hvis man pålegger rapporteringsplikt i tråd med direktivet, må det forutsettes at aktørene driver lovlig og legitim virksomhet. At det hefter stor usikkerhet ved utviklingen av virtuelle valutaer er ikke et argument for å ikke gjennomføre regulering og tilsyn nå.

Det understrekes i proposisjonen at det iht. til ny lov ikke bare er transaksjoner som utløser undersøkelses- og rapporteringsplikt, men også «forhold som kan indikere at midler har tilknytning til hvitvasking eller terrorfinansiering». Terskelen for å aktivere

undersøkelsesplikten er lav. Plikten til å undersøke midlenes opprinnelse, transaksjonens bakgrunn og dennes formål forsterkes ytterligere gjennom endringsdirektivet til fjerde hvitvaskingsdirektiv. Departementet fremhever for øvrig sammenhengen mellom kundetiltakene, løpende oppfølging og undersøkelsesplikten, slik den fremgår av lovforslaget § 25. Høringsnotatet omtaler ikke opplæring, veiledning etc. for de aktørene som omfattes av forslaget til forskrift. Vi mener det bør gis adekvat veiledning til den nye gruppen rapporteringspliktige om hva pliktene etter hvitvaskingsregelverket innebærer og hvordan de skal forholde seg til regelverket.

Manglende registrering og tilsyn vil også i betydelig grad vanskeliggjøre bankenes muligheter til å gjennomføre effektive kundetiltak overfor kunder som tilbyr slike tjenester. Forslaget har dermed liten effekt for å minske risikoen ved å innta slike aktører som kunder.

Høringsnotatet og forslaget til forskrift fremstår på dette punktet som ufullstendig, og kan ikke ses å reflektere endringsdirektivets ordlyd eller intensjon.

Vi bemerker også at den foreslåtte definisjon av virtuell valuta og oppbevaringstjenester avviker fra direktivets definisjon. Finanstilsynet sier imidlertid på side 14 at de vil ta inn direktivets definisjoner. Det er ikke gitt noen nærmere forklaring på denne forskjellen, og dette bør klargjøres ved utarbeidelsen av endelig forskrift.

Vi mener at tilbydere av vekslings tjenester mellom virtuell valuta og offisiell valuta, samt oppbevaringstjenester for virtuelle valuta, bør gjennom forskrift underlegges registreringsplikt og tilsyn med etterlevelse av hvitvaskingsregelverket, på lik linje med andre rapporteringspliktige.

3. Utveksling av opplysninger fra rapporteringspliktige – forslag til forskrift til hvitvaskingsloven § 31 fjerde ledd

Finanstilsynet foreslår en forskriftsbestemmelse til hvitvaskingsloven § 31 fjerde ledd om utveksling av opplysninger i konsern, jf. høringsnotatet kapittel 4. Forslaget innebærer at adgangen til å dele informasjon konserninternt begrenses slik at utveksling kun kan skje i tilknytning til felles kunder eller kunder som har særlig tilknytning til hverandre. Det synes dermed ikke å være en begrensning i *karakteren* av informasjon som kan deles (så fremt det er innhentet i medhold av hvitvaskingsregelverket), så lenge det gjelder samme kunde eller kunder med særskilt tilknytning.

Vi stiller spørsmål ved om den foreslåtte begrensningen om at informasjonsadgangen kun skal gjelde «felles kunde» eller «kunder som har særlig tilknytning til hverandre». Dersom man i konsern må ha en sentralisert funksjon for informasjonsdeling etter den samme foreslåtte forskriftsbestemmelsens femte ledd, vil dette vanskeliggjøre etterlevelsen av kravet. Bestemmelsen kan for øvrig være krevende å operasjonalisere, da det kan tenkes at kun deler av informasjonen kan deles med enkeltstående andre selskaper, men ikke på tvers av hele konsernet.

Det er stor variasjon i selskapsstrukturer og organisering av finansforetak. Noen foretak organiserer seg som ett foretak med underliggende avdelinger og eller filialer, mens andre skiller ut avdelingene i ulike foretak (ulike juridiske personer). Innen samme foretak vil det være anledning til å dele informasjon etter prinsippet om «need to know». Det kan dermed slå forskjellig ut fra type organisering hvilken informasjon som kan deles. Begrensningen i den foreslåtte forskriften vil eksempelvis ikke gjelde for foretak som er organisert med underliggende avdelinger og eller filialer. Derimot vil den gjelde i tilfeller hvor man er organisert i flere ulike foretak, til tross for at man er underlagt tilsvarende reelt eierskap og kontroll. Behovet for utvekslingen vil imidlertid være likt i begge disse tilfellene.

Det vises til våre merknader sendt Finanskomiteen den 27.04.18 hvor det påpekes at en vid adgang til å utveksle informasjon konserninternt er viktig for å sikre at konsernselskapene skal ha ett felles punkt med totaloversikt over kunder og risiko for hvitvasking og terrorfinansiering. Finans Norge mener den sentraliserte funksjonen for informasjonsdeling må inneholde en fullstendig konsern-KYC-sammenstilling for alle konsernets kunder som dermed ivaretar muligheten for å oppdage eventuell direkte eller indirekte tilknytning mellom kunder i ulike konsernselskaper.

Det vises også til FATFs anbefaling 25, Private Sector, Information Sharing:

«A financial group's programmes against ML/TF should be applicable to all branches and majority owned subsidiaries of the financial group. These programmes should include policies and procedures for sharing information required for the purposes of CDD and ML/TF risk management. Group-level compliance, audit, AML/CFT and other functions with a role in oversight/management of group-level ML/TF risks should also be provided with customer, account and transaction information from branches and subsidiaries when necessary for AML/CFT purposes. This should be subject to safeguards sufficient to ensure confidentiality of information and its use for the intended purposes only.»

For krav om opprettelse av fellesfunksjon for utveksling av opplysninger i konsern, er det uklart om dette kravet gjelder for en norsk filial eller datter av utenlandsk selskap eller lignende, dersom hjemlandsretten ikke stiller et tilsvarende krav eller om slik utveksling strider mot hjemlandsretten. Vi ber departementet avklare dette.

Vi legger til grunn at adgangen til å utveksle opplysninger konserninternt også gjelder hvor kunder avvises eller sies opp som følge av manglende mulighet til å gjennomføre kundekontroll, høy risiko for hvitvasking/terrorfinansiering eller mistanke om hvitvasking, og ikke begrenses til underliggende vurderinger og tiltak.

Finansdepartementet og Finanstilsynet overlater til høringsinstansene å påpeke et eventuelt behov for hjemmel i forskrift til å behandle sensitive personopplysninger. Det er et klart behov for slik hjemmel. I tillegg til de eksemplene som nevnes i høringsnotatet, kan det ut

fra en risikobasert tilnærming også være relevant å registrere opplysninger om tilknytning til f.eks. ekstreme/organiserte kriminelle grupper, lovovertrедelser eller straffedommer.

Kommentarer til punkter som ikke er tatt opp i høringsnotatet, herunder kommentarer til forskriftsutkastet i NOU 2016: 27

4. Plikt til å gjennomføre kundetiltak – forskriftshjemmel i hvitvaskingsloven § 10 tredje ledd

Hvitvaskingsloven 2018 § 10 tredje ledd gir hjemmel til å gi forskrift om nærmere regler om plikt til å gjennomføre kundetiltak. Finans Norge mener to forhold bør reguleres i forskrift i medhold av bestemmelsen, se punkt a) og b) under.

a) Når et kundeforhold anses etablert

Det bør reguleres når et kundeforhold anses etablert, se § 2 i hvitvaskingsforskriften 2009. Bestemmelsen foreslås ikke videreført av Hvitvaskinglovutvalget.

Finansdepartementet synes imidlertid å støtte en videreføring av bestemmelsen, jf. Prop. 40 L punkt 5.2.6 : «*Departementet foreslår å videreføre hjemmelen til å gi nærmere regler om når kundeforhold skal anses etablert.*».

Finans Norge ber om at gjeldende hvitvaskingsforskrift § 2 videreføres, jf. hvitvaskingsloven 2018 § 10 tredje ledd.

b) Disponenter på fysiske kunders konti

Det bør forskriftsreguleres at disponenter på fysiske kunders konti skal gjennomgå tilsvarende kundetiltak som den fysiske kunden.

Denne tolkningen, som Finanstilsynet fremmer, kommer ikke klart frem av verken gjeldende hvitvaskingslov § 7 tredje ledd eller den nye hvitvaskingsloven § 12 annet ledd. Hvis denne tolkningen skal opprettholdes må det komme klart frem i forskrift.

Det vises til gjeldende regulering av spørsmålet i Finanstilsynets veiledning¹ pkt 2: «*Der flere fysiske personer disponerer en bank- eller verdipapirregisterkonto sammen, skal det gjennomføres kundekontroll av alle personene*».

Videre heter det i Finans Norges «Ofte stilte spørsmål»² nr 7.2.2 om hva som gjelder for disponenter for eller fullmaktshavere som har rett til å gjennomføre transaksjoner at:

¹ Rundskriv 24/2016

² Se nærmere informasjon dokumentet «Ofte stilte spørsmål om hvitvaskingsregelverket» her: <https://www.finansnorge.no/aktuelt/nyheter/2017/10/ofte-stilte-sporsmal-om-hvitvasking/>

Det må skilles mellom konto tilhørende fysiske eller juridiske personer.

Personer som er gitt disposisjonsrett til en konto, kundeforhold eller fullmakt til å gjennomføre en transaksjon på konto tilhørende en juridisk person skal normalt ikke gjennomgå kundekontroll, kun identitets- og legitimasjonskontroll, jfr. hvitvaskingsloven § 7 3. ledd.

Personer som er gitt disposisjonsrett til en konto, kundeforhold eller fullmakt til å gjennomføre en transaksjon på konto tilhørende en fysisk person vil anses som kunde (og ikke disponent) og skal gjennomgå de ordinære kravene til kundekontroll.

Finans Norge ber om at forholdet reguleres i forskrift i den grad kravet om kundekontroll av disponent ønskes opprettholdt, jf. § 10 tredje ledd.

5. Kundetiltak når kunden er fysisk person – forskriftshjemmel i hvitvaskingsloven § 12 sjette ledd

Hvitvaskingsloven § 12 sjette ledd hjemler forskrift om nærmere regler om bekreftelse av identitet til fysiske personer. Finans Norge mener tre forhold bør reguleres i medhold av denne bestemmelsen, se punkt a), b) og c) under.

a) Verifikasjon av identitet ved ikke-personlig fremmøte

Utkast til forskrift § 1³ om gyldig legitimasjon for fysisk person, knytter vilkårene til gyldig legitimasjon opp mot personlig fremmøte. For bekreftelse av identitet ved ikke-personlig fremmøte stilles det ikke eksplisitt krav om «gyldig legitimasjon»⁴. Vi forstår at de samme kravene til gyldig legitimasjon gjelder hvor den fysiske personen ikke møter personlig, i tillegg til at det må fremlegges «ytterligere dokumentasjon eller gjennomføres ytterligere tiltak» jf. 2018-loven § 12. Finans Norge ber om at kravet om gyldig legitimasjon presiseres, samt at det angis typetilfeller på hva som kan anses som ytterligere tiltak og dokumentasjon.

Forskriftsbestemmelsen i hvitvaskingsforskriften 2009 § 5 tredje ledd om krav til «bekreftet kopi» dersom bekreftelse av en fysisk persons identitet skal skje på grunnlag av fysisk legitimasjon uten vedkommendes personlige fremmøte, er ikke videreført. Dette er omtalt i NOU'en punkt 5.4.4.2, og begrunnes med at det er utfordringer med å få *bekreftet* kopien. Bruk av kopi tenkes imidlertid videreført, jf. at det bl.a. står følgende: «*En kopi, enten elektronisk eller på papir, av legitimasjonsdokumentet som gir tilstrekkelig sikkerhet for at kopien er reell vil, slik utvalget ser det, være ett tiltak som i de aller fleste tilfeller er nødvendig. Den rapporteringspliktige må vurdere riktigheten av kopien i hvert enkelt tilfelle, og hva som kreves for å bekrefte riktigheten.*»

³ NOU 2016: 27 § 1 om Gyldig legitimasjon

⁴ Jfr hvitvaskingsloven 2018 § 12 2. ledd 2. pkt; «Dersom bekreftelse av identiteten skal skje uten personlig fremmøte, skal det fremlegges ytterligere dokumentasjon eller gjennomføres ytterligere tiltak.»⁴

Vi forstår det slik at adgangen til å benytte kopi av gyldig legitimasjon følger av loven § 12 annet ledd 2. pkt., idet begrepet «ytterligere dokumentasjon» kan forstås som annen dokumentasjon i tillegg til kopi av gyldig legitimasjon. Dette kan imidlertid med fordel klargjøres i forskrift, f.eks. som følger: «*Dersom bekreftelse av identiteten skal skje uten personlig fremmøte, skal det i tillegg til kopi av gyldig legitimasjon fremlegges ytterligere dokumentasjon eller gjennomføres ytterligere tiltak.*»

En slik klargjøring er også naturlig som et supplement til forskriftsforslaget § 1 fjerde ledd, som slår fast at «*Elektronisk signatur er gyldig legitimasjon for fysisk person når identiteten ikke skal bekreftes ved personlig fremmøte.*»

Det følger videre av 2018-loven § 12 annet ledd at «*Opplysninger om identiteten til personer som handler på vegne av kunden eller er gitt disposisjonsrett over en konto eller et depot, bekreftes ved gyldig legitimasjon.*» Gitt definisjonen av *gyldig legitimasjon* i forskriftsforslaget § 1, kan det fremstå som uklart om det her kan benyttes *kopi* av gyldig legitimasjon. Bruk av kopi i disse tilfellene er i tråd med dagens praksis. Innhenting av originaldokumenter vil i disse tilfellene være svært upraktisk og innebære betydelig merarbeid. Det foreslås på denne bakgrunn inntatt følgende i forskrift: «*Kopi av gyldig legitimasjon kan benyttes ved bekreftelse av identiteten til personer som handler på vegne av kunden eller er gitt disposisjonsrett over en konto eller et depot.*»

Finans Norge ønsker videre en regulering av hva som utgjør krav til ytterligere dokumentasjon eller tiltak ved bekreftelse av identitet uten personlig oppmøte. Gjeldende rett krever *både* bekreftet kopi av gyldig legitimasjon (2009-forskriftens § 5 tredje ledd) og ytterligere dokumentasjon som bekrefter vedkommendes identitet (2009-lovens § 7 fjerde ledd). Se Prop. 40 L s. 174 som angir en del eksempler på ytterligere dokumentasjon. Det vises for øvrig til 2009-forskriften § 5 som fastslår at bekreftet kopi av gyldig legitimasjon kan fremlegges i tilfeller hvor personen ikke møter personlig.

Det er ikke gjort en vurdering i NOU 2016: 27 av om personlig oppmøte med fremvisning av gyldig legitimasjon likestilles med bekreftelse av identitet uten personlig fremmøte, men hvor det fremlegges ytterligere dokumentasjon eller gjennomføres ytterligere tiltak / bekreftelse av identitet med elektronisk signatur. Det vises til at dette likestilles etter 2009-loven.

b) Krav om påføring av "rett kopi bekreftes"?

Gjeldende forskrift § 17 krever at «*Kopier av fremlagte legitimasjonsdokumenter som nevnt i § 5 og § 7 skal påføres «rett kopi bekreftes» med signaturen til den personen som har foretatt kundekontrollen samt dato for kontrollen.*» Finanstilsynet har hatt fokus på denne bestemmelsen under flere tilsyn og kommentert manglende etterlevelse. Dersom dette kravet er tenkt videreført må det reguleres i forskrift.

c) Krav til systemer for å identifisere PEPs?

Finans Norge ønsker en nærmere regulering av hva som ligger i kravene til «systemer» som skal avgjøre om rolleinnhavere hos kunden er PEP, jf. hvitvaskingsloven 2018 § 12 fjerde ledd.

6. Kundetiltak når kunden ikke er en fysisk person - forskriftshjemmel i hvitvaskingsloven § 13 sjette ledd

Etter hvitvaskingsloven 2018 § 13 sjette ledd kan det ved forskrift gis nærmere regler om innhenting og bekreftelse av opplysninger ved kundetiltak når kunden ikke er en fysisk person. Finans Norge mener fem forhold bør reguleres i medhold av denne bestemmelsen, se punkt a) - f) under.

a) Krav til gyldig legitimasjon

Forslaget til forskrift i NOU 2016: 27 regulerer ikke hva som anses som gyldig legitimasjon for kunder som ikke er fysiske personer, slik 2009-forskriften i § 7 gjør. De to første ledd i § 7 dekkes av 2018-lovens § 13 annet ledd. 2009-forskriftens § 7 tredje ledd, som gjelder gyldig legitimasjon for juridiske personer som ikke er registrert i Enhetsregisteret, synes til en viss grad dekket av kravet om at alle må ha et organisasjonsnummer, jf. § 13 første ledd bokstav c.

Adgangen til å registrere kunder som ikke er registrert i offentlig register, jf. 2009-forskriften § 7 fjerde ledd, er ikke videreført. Finans Norge mener at selskap under stiftelse bør forskriftsreguleres, da disse etter 2018-loven § 13 vil trenge et organisasjonsnummer for å kunne etablere et kundeforhold. Dette er ikke er kompatibelt med aksjelovens⁵ krav om innskutt aksjekapital på bankkonto for å kunne registreres i Foretaksregisteret og derved få organisasjonsnummer.

Hertil nevnes at 2018-lovens § 11 åpner kun opp for unntak når det gjelder bekreftelse av identiteten og ikke for identifisering og krav til registrering.

Det vises for øvrig til Prop 40 L s. 72 hvor følgende uttales: «*Departementet anser det nødvendig å gi særlige regler for tilfeller der juridiske personer er under opprettelse. Tilsvarende problemstilling gjør seg gjeldende for utenlandske juridiske personer som ikke nødvendigvis har tilstrekkelig pålitelige og offentlig tilgjengelige foretaksregistre, samt i tilfeller der kunden er et utenlandsk trust eller juridisk arrangement. Etter departementets vurdering bør slike presiseringer reguleres i forskrift og viser til forskriftshjemmelen i lovforslagets § 13 sjette ledd.*»

b) Krav til organisasjonsnummer/firmaattest

Finans Norge forstår lovens krav slik at registrering av organisasjonsnummer og krav til utskrift fra offentlig register eller firmaattest *ikke* er begrenset til norske numre/utskrift. Det

⁵ Aksjeloven § 2-18 om *Melding av selskapet til Foretaksregisteret*

betyr i praksis at utenlandske selskap som ikke er registreringspliktige i Norge kan registreres på sitt utenlandske organisasjonsnummer og fremlegge sin utenlandske firmaattest.

Flere banker bruker fødselsnummer, D-nummer og organisasjonsnummer som kundenummer, hvoretter bankens systemer er bundet opp til antall sifre i disse numrene. Det innebærer at eventuell åpning for bruk av utenlandske organisasjonsnumre vil kunne komme i konflikt med likelydende norske organisasjonsnumre, eller at systemene ikke vil godta utenlandske organisasjonsnumre med et annet antall sifre. Dette innebærer at bankene i tillegg til å registrere det utenlandske organisasjonsnummer, må lage en form for konstruert kundenummer på denne type kunder. Finans Norge ønsker en avklaring om man kan anvende konstruerte kundenumre i disse tilfellene.

c) Krav til å bekrefte identiteten til disponenter

Når det gjelder kunder som er fysiske personer, fremgår det klart at identiteten til disposisjonsberettigede skal bekreftes, jf. § 12 annet ledd: «Opplysninger om identiteten til personer som handler på vegne av kunden eller er gitt disposisjonsrett over en konto eller et depot, bekreftes ved gyldig legitimasjon.»

I § 13, som gjelder når kunden ikke er fysisk person, er dette imidlertid ikke med; her står kun følgende: «Opplysninger om fysiske personer som handler på vegne av en juridisk person, skal bekreftes i samsvar med § 12 2. ledd.» Disposisjonsberettigede er omtalt i Prop. 40 L punkt 5.4.6.2 (vedr. kunder som er fysiske personer) og Finans Norge forstår det dithen av 2009-lovens § 7 3. ledd er ment videreført.

Bestemmelsen er ikke omtalt i proposisjonen pkt. 5.4.6.3 (vedr. når kunden ikke er fysisk person). Bortsett fra ulike lovbestemmelser, finner vi ingenting som tilsier at meningen er å skille på kravene avhengig av om kunden er fysisk eller juridisk person. I Innst. 271 L (2017–2018) punkt 2.7 står følgende: «Komiteen meiner at det må vere krav til identifikasjon av disponent også der kontoeigar er ein juridisk person, jf. §§ 12 og 13.» I og med at komiteen omtaler identifikasjon av disponent i stedet for bekreftelse av identiteten, er det ikke klart om komiteen her tenker på å rette opp det forholdet vi her påpeker. Bekreftelse av disposisjonsberettigedes identitet kan være ressurskrevende for mange rapporteringspliktige. Det bør avklares i forskrift hvorvidt kravet er tenkt videreført, iht. forskriftshjemmel i § 13 sjettedde ledd.

d) Bekreftelse av identiteten til reelle rettighetshavere, § 13 tredje ledd

Ifølge kommentaren til loven § 13 tredje ledd, jf. Prop. 40 L s. 175, må det ikke nødvendigvis innhentes gyldig legitimasjon på reelle rettighetshavere; «Andre typer dokumenter og informasjon vil kunne være tilstrekkelige, herunder informasjon fra kunden, i samsvar med en risikobasert tilnærming». Vi forstår dette slik at det ut fra en risikobasert tilnærming kan være tilstrekkelig med informasjon og dokumentasjon mottatt fra kunden, noe som også er i tråd med dagens praksis.

I Prop. 40 L s. 73 første spalte nederst står imidlertid følgende: «Departementet presiserer at den praktiske identifisering av reell rettighetshaver og bekreftelse av identiteten ikke kan overlates i sin helhet til kunden. Det er med andre ord ikke tilstrekkelig å spørre foretaket om hvem reell rettighetshaver er, og så bygge på dette svaret uten egne bekreftelser av opplysningene som gis.» Disse to utsagnene står dermed tilsynelatende i motstrid med hverandre.

Vi ber om at forskriftshjemmelen i § 13 sjette ledd benyttes for å avklare hvorvidt det, utfra en risikobasert tilnærming, kan være tilstrekkelig å legge informasjon og dokumentasjon mottatt fra kunden til grunn uten krav til egne bekreftelser av opplysningene. Hvis det motsatte skal gjelde, bør det reguleres hvilke krav som da stilles til «egne bekreftelser» og det bør avklares hva som er bakgrunnen for at man evt. går vekk fra en risikobasert tilnærming på dette punktet.

e) Om “designated beneficial owners”, § 13 tredje ledd 3.pkt.

Vi ber om at kan-regelen i § 13 tredje ledd 3. pkt. om å identifisere såkalte «designated beneficial owners» utdypes. Videre ber vi om at det inntas en regulering av hvilke opplysninger som skal innhentes om daglig leder, styremedlemmer mv.

f) Krav om påføring av “rett kopi bekreftes”?

Gjeldende forskrift § 17 krever at «Kopier av fremlagte legitimasjonsdokumenter som nevnt i § 5⁶ og § 7⁷ skal påføres «rett kopi bekreftes» med signaturen til den personen som har foretatt kundekontrollen samt dato for kontrollen. Finanstilsynet har hatt fokus på denne bestemmelsen under flere tilsyn og kommentert manglende etterlevelse. Dersom dette kravet ønskes videreført må det forskriftsreguleres. Ordlyden må imidlertid omformuleres, da det nå ikke synes å stilles tilsvarende krav til fremleggelse av legitimasjonsdokument i original (tilstrekkelig med utskrift fra register).

7. Identifisering av reelle rettighetshavere når kunden ikke er en fysisk person - forskriftshjemmel i hvitvaskingsloven § 14 femte ledd

Hvitvaskingsloven 2018 § 14 femte ledd gir hjemmel til å gi nærmere regler om identifisering av reelle rettighetshavere.

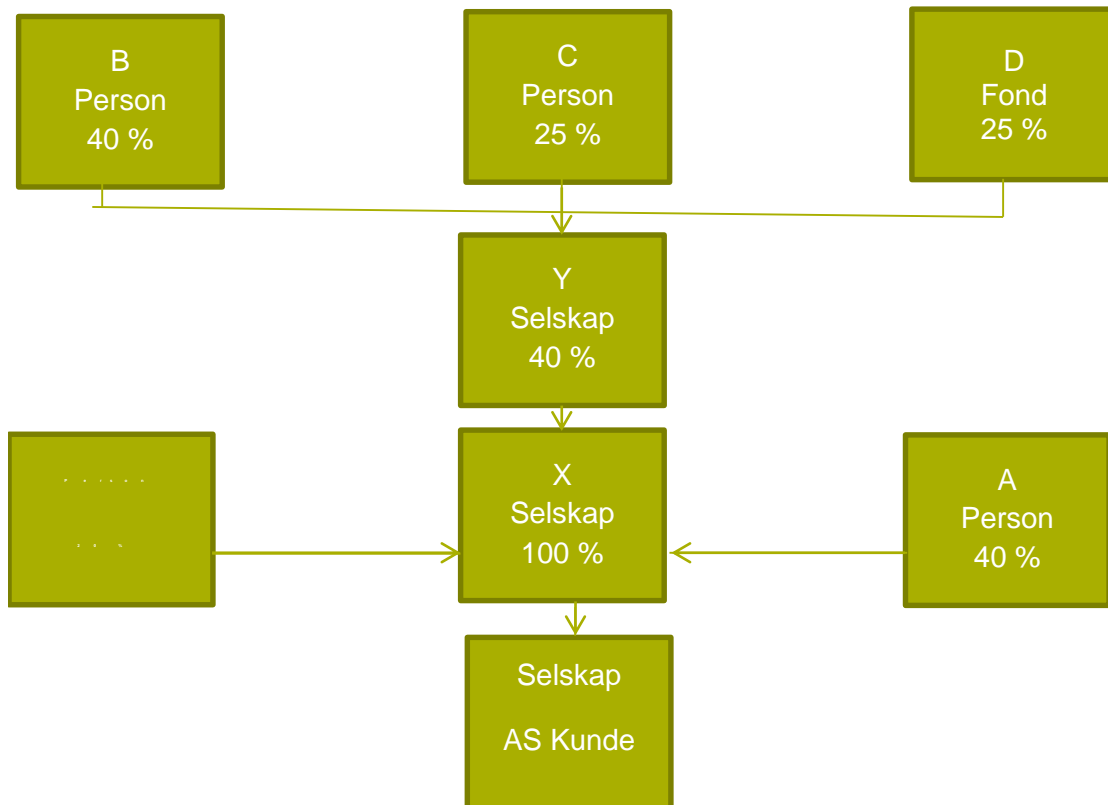
Vi mener det er behov for en nærmere regulering av identifisering av reelle rettighetshavere i juridisk person eller sammenslutning ved indirekte kontroll, jf. hvitvaskingsloven § 14 første ledd siste pkt. Denne bestemmelsen synes å angi en ny måte å beregne reelle rettighetshavere på, da den indikerer at man skal anse den fysiske personen i enden av eierkjeden som reell rettighetshaver dersom hvert ledd i kjeden eier mer enn 25 % (se nærmere under). Dette i motsetning til etter gjeldende rett, hvor man regner % av %.

⁶ Fysisk legitimasjon for fysiske personer

⁷ Fysisk legitimasjon for juridiske personer

Rettsstilstanden etter 2009-loven eksemplifiseres i det følgende eksempel hentet fra Finans Norges «Ofte stilte spørsmål» pkt. 3.3.4:

Eksempel 2

Person A er reell rettighetshaver da A eier 40 % av selskap X, som eier 100 % av kunden. Ingen av de øvrige personer er reelle rettighetshavere. Person B som eier 40 % av selskap Y som eier 40 % av selskap X er ikke reell rettighetshaver da denne kun eier 16 % (40 % av 40 % av kunden).

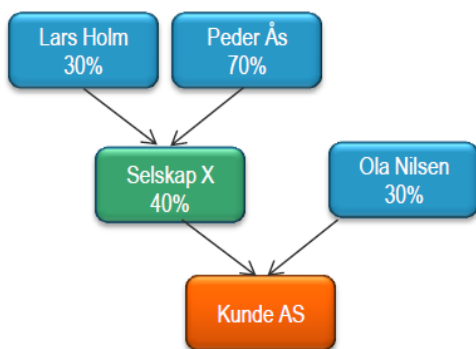
2018-loven § 14 første ledd siste pkt. lyder slik:

«Dersom en eller flere fysiske personer gjennom kontroll over en eller flere juridiske personer, stiftelser, utenlandske juridiske arrangementer eller andre sammenslutninger utøver kontroll over en annen juridisk person eller sammenslutning på en måte som angitt i første ledd, skal den eller de fysiske personene anses å utøve kontroll også over den sistnevnte juridiske personen eller sammenslutningen.»

Vi ber departementet avklare hvordan «kontroll» innledningsvis skal forstås; «Dersom en eller flere fysiske personer gjennom **kontroll** over...». Det er uklart om det er snakk om selskapsrettslig kontroll, kontroll som angitt i § 14 første setning a – e, jf. annerledes ordlyd ved bruk av «kontroll» senere i setningen, eller på annen måte.

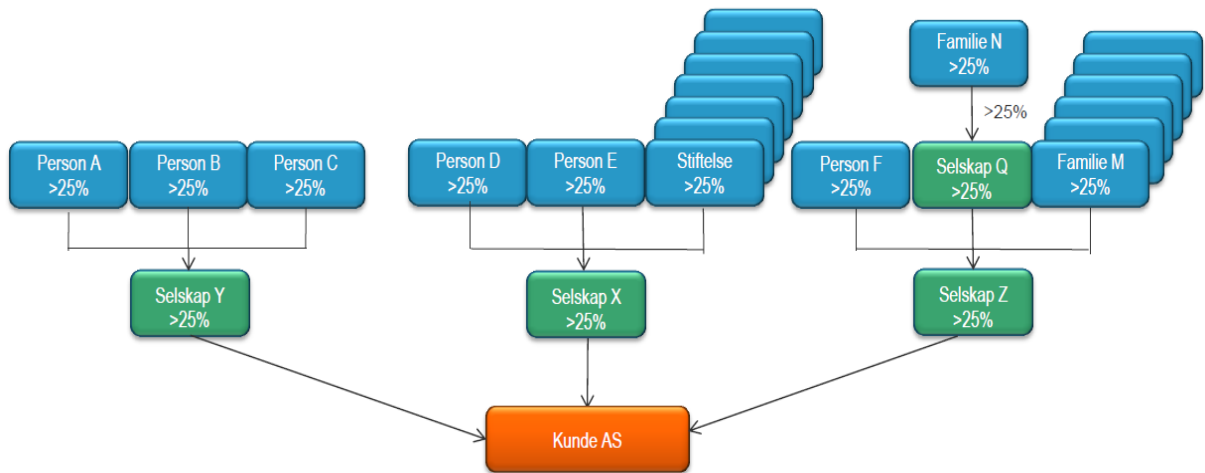
Det er tilsvarende behov for en avklaring av hva som menes med «kontroll» avslutningsvis; «... skal den eller de fysiske personene anses å utøve **kontroll** også over den sistnevnte juridiske personen eller sammenslutningen.» Vi antar at det her er snakk om kontroll som angitt i § 14 (1) første setning a – e, og at vedkommende skal anses som reell rettighetshaver, men dette er uklart.

Vi forstår Prop. 40 L punkt 5.4.6.4.2 dithen at det er tilstrekkelig for å anses som reell rettighetshaver at man selv er reell rettighetshaver i et foretak som tilfredsstill kriteriene for å være reell rettighetshaver (altså at personen f.eks. eier mer enn 25 % av et foretak som eier mer enn 25 % av et foretak (kunden)). For å illustrere forskjellen mellom 2009 loven og denne forståelsen vises det til følgende eksempel:

Etter gjeldende hvitvaskingslov ville kun Peder Ås med 28 % (70% av 40%) og Ola Nilsen med 30 % eierskap vært reell rettighetshaver i Kunde AS ut fra prosentvist eierskap. Etter en forståelse av ny lov som nevnt over vil Lars Holm også anses som reell rettighetshaver ut fra prosentvist eierskap, da både han og Selskap X har mer enn 25 % eierskap.

En slik tilnærming kan fungere for kunder med enkel eier- og kontrollstruktur. For kunde med mer komplisert eier- og kontrollstruktur kan imidlertid en slik tilnærming føre til at et uforholdsmessig stort antall personer skal registreres som reelle rettighetshavere. For å illustrere dette vises det til følgende eksempel:

Etter en forståelse av ny lov som nevnt over vil både Person A, B, C, D, E, F samt de personene i stiftelsen som følger av § 14 tredje ledd være å anse som reelle rettighetshavere. I tillegg vil samtlige familiemedlemmer i Familie M og N være å anse som reelle rettighetshavere, uavhengig av det enkelte familiemedlemmets eierandel, jf. § 14 første ledd innledningsvis som ifølge Prop 40 L side 75 også gjelder ved indirekte eierskap mv.

Å anse et større antall personer som reelle rettighetshavere vil normalt ikke være i overensstemmelse med den grunnleggende definisjonen av reell rettighetshaver i § 2; «*fysisk person som i siste instans eier eller kontrollerer kunden, eller som en transaksjon eller aktivitet gjennomføres på vegne av*». Videre vil det være uforholdsmessig ressurskrevende for de rapporteringspliktige å foreta risikovurdering og løpende oppfølging av kundeforholdet i slike tilfeller.

§ 13 tredje ledd er etter vår oppfatning ikke anvendelig her da en/noen av de identifiserte ovenfor kan inneha kontroll av en art som tilsier at vedkommende er reell rettighetshaver.

Det følger av Prop. 40 L punkt 5.4.6.4.2 at man ser hen til løsningen i Sverige. Det er imidlertid vår forståelse at gjengivelsen av hvordan disse bestemmelsene er regulert i svensk lov, ikke er dekkende.

I utredningen i Sverige (SOU 2016:8) er forslaget når det gjelder indirekte kontroll følgende:

6 § Om en fysisk person är verklig huvudman i en eller flera juridiska personer som kan utöva kontroll över en annan juridisk person enligt 3, 4 eller 5 §, ska han eller hon också antas vara verklig huvudman i den juridiska person som kontrolleras på ett sådant sätt.

I den svenske proposisjonen (Prop. 2016/17:173) og i endelig lov (2017:631) om registrering av verkliga huvudmän er ordlyden endret:

4 § Om en fysisk person ska antas utöva den yttersta kontrollen över en eller flera juridiska personer som utövar kontroll över en annan juridisk person på ett sätt som anges i första

stycket, ska han eller hon antas utöva den yttersta kontrollen också över den senare juridiska personen.

Bestemmelsen i den norske hvitvaskingsloven § 14 er mest lik sistnevnte, mens omtalen av bestemmelsen i Prop. 40 L punkt 5.4.6.4.2 kan synes å ha lagt til grunn lovforslaget i SOU 2016:8.

Svenska Institutet för penningtvätt har utarbeidet utkast til veiledninger til den svenske hvitvaskingsloven som er ute på høring med høringsfrist 28. 08.18; <http://www.simpt.se/vagledningen.html>. I veiledningen [Avsluta affärsförbindelse, verklig huvudman och person i politiskt utsatt ställning, PEP](#) er tre ulike metoder for å komme frem til reelle rettighetshavere omtalt, jf. utkastet s. 12 flg. I tillegg til den metoden som er omtalt Prop. 40 L punkt 5.4.6.4.2, jf. ovenfor, og den såkalte matematiske metoden som benyttes etter gjeldende norsk lovgivning, omtaler veiledningen en såkalt assosiasjonsrettslig metode. Veiledningen overlater til den enkelte rapporteringspliktige å bestemme hvilken tilnæringsmåte som er hensiktsmessig å benytte. Om sistnevnte metode står det innledningsvis (s 11): « *Den associationsrettslige metoden tar sin utgangspunkt i vem som associationsrettslig, direkt eller indirekt, har "mer än 25 procent" rösträttskontroll i kunden. För att indirekt kontroll ska anses föreligga krävs enligt metoden mer än 50 procents rösträttskontroll i den juridiska person – eller, vid flera led, de juridiska personer – som kontrollerar mer än 25 procent av det totala antalet röster i kunden* ».

Til støtte for denne tilnærmingen viser veiledningen til arbeidet med EU fjerde hvitvaskingsdirektiv;

*"Enligt Kommissionens förslag till direktiv (KOM[2013] 45), skulle en andel på 25 % + 1 aktie utgöra bevis på ägande eller kontroll genom aktieinnehav när det gäller *allt* (eng. versionen; *every level*) direkt och indirekt ägande (artikel 3.5 andra stycket a)." I fotnote viser veiledningen til følgende: "EBF:s remissvar till förslaget till det fjärde penningtvättsdirektivet (EBF_001279 på www.ebf-fbe.eu) uttalas följande: "In addition, cases of complex multi-layered corporate structures in which natural persons as ultimate BOs do not directly hold any shares in the customer are the cases where the requirement to identify the BO proves to be very difficult to meet. It is why the EBF believes that the draft 4th AMLD should further provide a fairly clear cut definition of the concept of "control" exercised by BOs. We welcome that the Commission has kept the 25% ownership threshold for direct ownership unchanged. European financial institutions widely apply a risk based approach and the EU threshold of 25 % is very helpful to give a clearer and appropriate picture for direct ownership cases of companies. However the Commission proposes to apply the same threshold to indirect ownerships (see Article 3.5.a). The EBF believes that it does not make sense from a company law and control perspective. The FATF (as well as most of national AML legislation within the EU) applies the 25% threshold only on the direct client / counterpart level, which reflects the principle of a "passive control". Regarding the other levels of ownership and control in the ownership chain, the FATF only refers to "control" without defining a threshold. This implies that the understanding of the word "control" would be the same as under company law and would not include a 25% ownership/control. It is in the interest of globally active European banks*

that the Ultimate Beneficial Ownership definition chosen for the 4th EU AMLD reflects one to one the FATF definition in order to ensure a uniform approach.” Videre står det i veiledningen følgende: ”Av det sedermera beslutade direktivet (artikel 3.6 andra stycket a), följer att ett aktieinnehav på 25 % + 1 aktie eller en ägandeandel på mer än 25 % i kunden som innehas av en företagsenhet, som står under en eller flera fysiska personers kontroll, eller av flera företagsenheter, som står under samma fysiska persons eller personers kontroll, ska vara en indikation på indirekt ägande. ”Allt/every level” finns alltså inte med i den slutliga texten. Innehavet på 25 % + 1 aktie tar dessutom, enligt direktivet, sikte på ägande i kunden. Detta kan tolkas som att det inte krävs en ägarandel om 25 procent + 1 aktie i varje ägarled, utan endast av den företagsenhet som direkt äger kunden. I nästkommande led krävs kontroll, dvs. ett ägande som överstiger 50 procent”.

Vårt ber om at det forskriftsreguleres at det med ‘kontroll’ innledningsvis i hvitvaskingsloven § 14 (1) andre setning menes reell kontroll, dvs. mer enn 50 % kontroll.

Videre b avklares i forskrift om det med «kontroll» avslutningsvis er snakk om kontroll som angitt i § 14 første ledd setning a – e, og hvorvidt vedkommende skal anses som reell rettighetshaver.

8. Forenklede kundetiltak – forskriftshjemmel i hvitvaskingsloven § 16 tredje ledd

Etter 2018-loven § 16 tredje ledd kan det i forskrift gis nærmere regler om forenklede kundetiltak. Finans Norge mener to forhold bør reguleres i forskrift, se punkt a) og b) under.

a) Bekreftelse av identitet til disponenter ved forenklet kontroll, § 16 annet ledd

I henhold til § 16 annet ledd kan krav til bekreftelse av reelle rettighetshaveres identitet og retten til å handle på vegne av kunden etter §§ 12 og 13 lempes. Under henvisning til avsnittet ovenfor vedrørende bekreftelse av identitet til disponenter, stiller vi spørsmål ved om ikke § 16 annet ledd også er ment å omfatte lemping av bekreftelse av identitet til disposisjonsberettigede. I Prop. 40 L punkt 5.5.6 presiserer departementet at lovforslaget, i motsetning til utvalgets utkast, ikke åpner for å lempe på kravene til bekreftelse av identiteten til kunden. Vi finner ingenting som tilsier at meningen er å ha ulike krav når det gjelder bekreftelse av identitet til henholdsvis de som handler på vegne av kunden og de med disposisjonsrett.

Finans Norge foreslår følgende forskriftstekst: «Adgangen til å lempe på krav til bekreftelse av identitet i hvitvaskingsloven § 16 2.ledd gjelder også ved bekreftelse av identitet til personer som er gitt disposisjonsrett over en konto eller et depot.»

b) Om klientkonto

2009-forskriften § 10 gjelder forenklet kundekontroll. Dennes første ledd pkt. 5 og 6 om advokaters klientkonti kan antitetisk fortolket innebære et krav om at rapporteringspliktige skal verifisere identiteten til en kundes klienter som har midler innestående på klientkonti, dersom kunden ikke er advokat eller juridiske personer oppramset i bestemmelsen. Dette vil eksempelvis kunne gjelde eiendomsmegleres klientkonti. Dette er å gå lenger enn lovens

krav om å verifisere identiteten til kundens reelle rettighetshavere. Det stilles spørsmålsteget ved hensiktsmessigheten av dette kravet så lenge den rapporteringspliktige kunde selv er rapporteringspliktig og plikter å gjennomføre egne kundetiltak.

For å styrke etterlevelsen av reglene om verifikasjon av kunders identitet, ville det etter vårt syn vært naturlig gjennom tilsyn og retningslinjer å sikre at slik kontroll gjennomføres av eiendomsmeglerforetakene selv. En ordning som systematisk legger opp til en «dobbelkontroll» fremstår som unødig ressurskrevende og byråkratisk. Hvis et slik krav videreføres må det etter vårt syn presiseres uttrykkelig i forskrift. Det bør også begrunnes fra departementets side hvorfor en slik ordning anses nødvendig. Både unntaket for advokaters samle klientkonti og kravet om å verifisere identiteten til reelle rettighetshavere til innehavere på andres klientkonti må i tilfelle presiseres.

9. Kundetiltak utført av tredjepart - forskriftshjemmel i hvitvaskingsloven § 22 syvende ledd

Etter 2018-loven § 22 syvende ledd kan departementet i forskrift gi regler om at andre rapporteringspliktige kan opptre som tredjepart.

Vi mener tredjepartskontroll på tvers av filialer innen samme juridiske person burde vært forskriftsregulert. Det vises til at finansforetaksloven åpner for at man innen samme juridiske person kan dele informasjon i medhold av «need to know-prinsippet».

Det fremstår dermed som uklart om filialer av samme rapporteringspliktige, som anses som selvstendige rapporteringspliktige, kan legge til grunn kundetiltak og risikovurdering foretatt av andre filialer. Det er heller ikke regulert om filialer innen samme rettssubjekt må forholde seg til tredjepartskontrollbestemmelsen, med den følge at det oppstår tvil om hva den enkelte filial kan legge til grunn av andre filialers KYC-arbeid. Dette er uheldig.

Mange rapporteringspliktige har filialer i flere land, hvor samme kunde har kundeforhold med samme forretningsområde innen ulike filialer. Å legge til grunn kundetiltak gjennomført for eksempel av en filial i et annet land vil gi betydelige effektiviseringsgevinster. Det er derfor et stort behov for å avklare i forskrift når den enkelte filial kan legge til grunn andre filialers KYC-informasjon og hvilken informasjon som kan deles.

Det vises i den sammenheng til bestemmelsen i hvitvaskingsloven 2018 § 22 sjette ledd som sier at «rapporteringspliktige som er del av konsern, kan gis forhåndsgodkjenning av tilsynsmyndigheten til å legge til grunn kundetiltak....». Det burde presiseres i forskrift i når slik forhåndsgodkjenning kan kreves, hvilke krav som stilles og hvilken informasjon som kan deles.

10. Utkontraktering av kundetiltak – forskriftshjemmel i hvitvaskingsloven § 23 fjerde ledd

Etter hvitvaskingsloven 2018 § 23 fjerde ledd kan det i forskrift gis nærmere regler om adgangen til å utkontraktere kundetiltak. Finans Norge mener to forhold bør reguleres i forskrift i medhold av bestemmelsen, se punkt a) og b) under.

a) Om bruk av agenter

2009-forskriften § 9 må videreføres. Denne bestemmelsen gir hjemmel til å benytte agenter for å utføre kundetiltak (fysisk legitimering) på vegne av rapporteringspliktig så lenge det baseres på skriftlig avtale når disse inngår som en del av «rapporteringspliktiges distribusjonsapparat»

Dagens forskriftsbestemmelse benyttes av finansforetak for å legitimere kundeforholdet, der dette etableres av en finans- eller forsikringsagent gjennom agentens salgskanaler; typisk der et billån eller forsikring formidles av en bilforhandler sammen med salget av bilen etc. Agenten utfører da legitimasjonskontroll av kunden etter avtale med rapporteringspliktige, som blant annet stiller krav til opplæring, løpende kontroll og evaluering, samt mulighet for å føre tilsyn fra det offentlige. Rapporteringspliktige er ansvarlige for agentens virksomhet. Det bemerkes at inntil lovendringen i 2017 var slike forhandlere direkte rapporteringspliktige etter loven.

Siden slike ordninger er meget utbredt blant finansforetakene, er det ønskelig med en klargjøring av at hjemmelen videreføres.

Tilsvarende bestemmelse som dagens § 9 er ikke foreslått i ny forskrift (verken i forskriftsforslaget i NOU 2016:27 eller Finanstilsynets høringsnotat av 25.06.18). Vi oppfatter imidlertid at det ikke har vært meningen å foreta en realitetsendring. I 2018-loven § 23 første ledd heter at reglene om tredjepart i § 22 kommer ikke til anvendelse der *oppdragstaker* anses å være *en del av den rapporteringspliktige*. En agent vil utgjøre en «*oppdragstaker*» etter en naturlig forståelse av ordlyden. Det er imidlertid ikke klart at agenten «*anses som en del av den rapporteringspliktige*» selv om uttalelser i forarbeidene kan tyde på det. Lovutvalget foreslo i NOU 2016:27 ikke en egen bestemmelse om adgangen til utkontraktering i sitt lovforslag og viste da til følgende begrunnelse (side 104):

«I fjerde hvitvaskingsdirektiv artikkel 29 er det bestemt at reglene om bruk av kundetiltak utført av tredjeparter ikke skal anvendes på utkontraktering eller agentforhold der oppdragstakeren anses som en del av den rapporteringspliktige. Utvalget forstår dette slik at det fastslår at rapporteringspliktige ikke kan utkontraktere seg bort fra ansvaret de pålegges etter direktivet. Utvalget forstår ikke dette slik at det stilles særskilte krav til utkontrakteringsforholdet i form av at foretaket det utkontrakteres til må anses som en del av den rapporteringspliktiges virksomhet. Direktivet tar, etter utvalgets oppfatning, ikke sikte på å gripe inn i rapporteringspliktiges adgang til å utkontraktere utføringen av de oppgaver vedkommende til enhver tid har. Det finnes foretak som spesialiserer seg på å utføre kundetiltak for andre i markedet i dag. Utvalget antar at dette er en bransje som kan bli mer utbredt i takt med at kompleksiteten i regelverket øker.

Utvalget påpeker at det er den rapporteringspliktiges ansvar å overholde gjeldende regelverk. Det er ikke mulig å delegere seg bort fra dette ansvaret. Lovgiver bør ikke legge begrensninger på rapporteringspliktiges muligheter til å organisere gjennomføringen av kundetiltakene på en hensiktsmessig måte. Dersom den rapporteringspliktige som ledd i dette ønsker å utkontraktere gjennomføringen av kundetiltakene, bør ikke loven stå i veien for en slik løsning. Utvalget mener det er unødvendig med en egen bestemmelse om adgangen til utkontraktering.»

Departementet gikk i Prop. 40 L inn for at det skulle gis særskilte bestemmelser om adgangen til å legge til grunn til kundetiltak utført av tredjeparter og adgang til å utkontraktere deler av virksomheten, se lovforslaget §§ 22 og 23. I denne forbindelse viser vi til følgende uttalelser fra proposisjonen (side 95):

«Departementet viser til at FATFs anbefalinger om adgangen til å legge til grunn kundetiltak fra tredjeparter, avgrenser mot såkalte 'outsourcing or agency relationships'. I forklarende note til anbefaling 17 er følgende beskrivelse av avgrensningen gitt:

'(...) This can be contrasted with an outsourcing/agency scenario, in which the outsourced entity applies the CDD measures on behalf of the delegating financial institution, in accordance with its procedures, and is subject to the delegating financial institution's control of the effective implementation of those procedures by the outsourced entity'.

Fjerde hvitvaskingsdirektiv artikkel 29 lyder slik:

«Dette avsnitt får ikke anvendelse på forbindelser basert på en avtale om utkontraktering eller agenturavtale der yteren av den utkontrakterte tjenesten eller agenten i henhold til avtale skal betraktes som del av den ansvarlige enhet'

[...]

Departementet presiserer at både FATFs anbefalinger og fjerde hvitvaskingsdirektiv har som utgangspunkt at alt som skal utføres av en annen enn rapporteringspliktig selv, må følge reglene om tredjeparter. Etter departementets vurdering er det derfor nødvendig med klarere rammer for hva som skal anses som utkontraktering som ikke følger reglene om tredjeparter. Departementet foreslår derfor at det gis en bestemmelse om at reglene om tredjeparter ikke komme til anvendelse på utkontrakteringsforhold der oppdragstakeren anses å være en del av den rapporteringspliktige. Departementet foreslår at det uttrykkelig reguleres nærmere krav til utkontrakteringen, herunder skriftlig avtale, løpende kontroll og evaluering, samt muligheten for å føre tilsyn. Departementet viser til lovforslaget § 23»

Samlet er det på det rene at reglene om tredjeparter i 2018-lovens § 22 ikke kommer til anvendelse for den rapporteringspliktiges egen virksomhet. Videre synes uttalelsene i forarbeidene å forutsette at «utkontraktering» (som en del av rapporteringspliktiges egen virksomhet) og agentforhold, ikke omfattes av reglene om tredjeparter – men motsetningsvis «anses som en del av rapporteringspliktige» etter ny lov § 23.

Dette tilsier etter vår oppfatning at rapporteringspliktige fortsatte kan organisere kundetiltakene sine slik at *fysisk legitimering* kan utføres av agenter etter skriftlig avtale, og at det er rapporteringspliktige som er ansvarlig for denne virksomheten.

Finans Norge mener at gjeldende hvitvaskingsforskrift § 9 må videreføres i forskrift til hvitvaskingsloven av 2018, slik at dette kommer klart frem.

b) Hvem kan være oppdragstaker?

Begrensningen i hvem som kan være oppdragstaker i en utkontrakteringsavtale er ikke videreført i ny lov § 23. Avgjørende vil i stedet være at «*Den rapporteringspliktige skal sikre seg at oppdragstakeren har den nødvendige evne og kapasitet til å påta seg oppdraget.*» Det påpekes at det åpnes for å avgrense hvem det kan utkontrakteres til. I den grad det er ønskelig å videreføre gjeldende begrensninger i hvem det kan utkontrakteres til, må det forskriftsreguleres.

11. Løpende oppfølging av kundeforhold – forskriftshjemmel i hvitvaskingsloven § 24 fjerde ledd 3 pkt.

Hvitvaskingsloven 2018 § 24 fjerde ledd 3. pkt. gir hjemmel til i forskrift å gi nærmere regler om fremgangsmåten ved avvikling av kundeforhold. Finanskomiteen gir i Innst. 271 L – 2017-2018 uttrykk for en forventning om at departementet regulerer grensene for avvisning av kunder og avvikling av kundeforhold nærmere i forskrift (s. 12):

«Komiteen er samtd med departementet i at dei rapporteringspliktige snarare enn å avvikle eller avvise kundeforhold bør kunne forventast å handtere risikoen for slike kundar. Komiteen meiner elles at ein bør leggje til grunn at større bankar, har større evne til å handtere slik risiko enn mindre bankar, og at dette bør verke inn på i kva tilfelle ein kan avvikle eller avvise kundeforhold. Dette bør vere relevant m.a. for korleis dei føreslåtte §§ 21 og 24 skal forståast. Komiteen er kjent med at Finans Norge etterlyser ei konkret vurdering av kvar nedre grense for avvising og avvikling går der det føreligg mindre manglar ved kundetiltaka. Komiteen føreset at departementet handterer denne problematikken gjennom forskrift eller gjennom rettleiingar.» (Vår understreking).

Finanskomiteen peker også på behovet for å regulere avvikling i tilfeller det er flere med innehavere, eller der kunden innehar ulike produkter med ulik risiko. Finanskomiteen synes det er uheldig om høy risiko blant én med innehaver eller ett produkt skal medføre avvikling av alle involverte kundeforhold eller alle produkter. Det heter på s. 12 at

«Komiteen meiner det ikkje kan vere slik at det at det føreligg grunn til å avvikle eller avvise at ein kunde har eit spesifikt produkt i eit kundeforhold, t.d. ein brukskonto som er open for internasjonale transaksjonar, så føreligg det også grunn til å avvikle kunden sine andre produkt, t.d. eit banklån. Komiteen føreset at departementet handterer dette gjennom forskrift og rettleiingar.»

Som nevnt påpeker Finanskomiteen behovet for ytterligere regulering blant annet for avvisning. Hertil bemerkes at ny hvitvaskingslov § 21 ikke innehar forskriftshjemmel. Finans Norge legger til grunn at Finansdepartementet og Finanstilsynet følger opp den klare forventningen fra Finanskomiteen, ved å komme tilbake til spørsmålet om nærmere avklaring av avvisningsspørsmålet og avvikling på egnet måte.

12. Registrering og lagring av opplysninger og dokumenter. Sletting av personopplysninger – forskriftshjemmel i hvitvaskingsloven § 30 fjerde ledd

Etter 2018-loven § 30 fjerde ledd kan det gis forskrift ned nærmere regler om hvordan opplysninger og dokumenter skal registreres og lagres, samt om lagring av personopplysninger utover fem år.

Finans Norge ønsker en forskriftsregulering av krav til registrering og lagring av KYC-informasjon og dokumentasjon på kunder som blir avvist. 2009-regelverket regulerer ikke dette.

I 2009-loven § 22 fastsettes lagringsplikt i fem år etter at kundeforholdet er avsluttet eller transaksjonen er gjennomført. Dette er videreført i hvitvaskingsloven 2018 § 30. Dette innebærer at rapporteringspliktige ikke har/får hjemmel til å lagre KYC-informasjon og dokumentasjon for kunder som er blitt avvist med mindre rapporteringspliktige har gjennomført undersøkelser av en mistenkelig transaksjon eller sendt MT-rapport.

Rapporteringspliktige har behov for å ta vare på KYC-informasjon en viss periode for å kunne unngå at kunden «shopper» rundt til andre filialer eller for å kunne besvare en kundeklage på avvisning til Finansklagenemnda eller domstolen. I dag må den enkelte bank selv vurdere hvorvidt de har hjemmelsgrunnlag etter personopplysningsregelverket og vurdere hvor lang oppbevaringstid som er nødvendig. Det er en uheldig situasjon, da det kan føre til ulik praksis blant de rapporteringspliktige. Etter vår oppfatning bør lagringsplikt for KYC-informasjon og-dokumentasjon som er innhentet og vurdert før en kunde blir avvist, reguleres ved forskrift.

Det vises for øvrig til at Finanskomiteens anmodning om følgende forskriftsregulering: *«Komiteen ber departementet gjennom forskrift eller rettleiing spesifisere kva som er grunnlaget for å auke lagringstida frå fem til ti år etter § 30 (4). Komiteen ber også departementet om å presisere at det her er tale å auke lagringstida etter at kundetilhøvet er avslutta.»* Sistnevnte punkt er særskilt viktig å få presisert.

13. Elektroniske overvåkningssystemer – forskriftshjemmel i hvitvaskingsloven § 38 tredje ledd

I hvitvaskingsloven 2018 § 38 tredje ledd kan det ved forskrift gis nærmere regler for elektroniske overvåkningssystemer.

I dag benyttes flere former for elektronisk overvåkning som ledd i etterlevelsen av hvitvaskingsregelverket. Det er ikke tvil om at transaksjonsovervåkning og screening av kundedatabasen mot PEP-lister faller inn under hvitvaskingsregelverket. Det kan imidlertid stilles spørsmålsteget ved om sanksjonsscreening også gjør det. Finans Norge mener at kjennskap til om kunder/rolleinnhavere er listeført etter sanksjonsregelverket er relevant KYC-informasjon, og videre relevant for kundens risikoscore og eventuelle forsterkede kundetiltak.

Ettersom screening av transaksjoner og kundedatabase mot EU og FN's sanksjonslister ikke følger eksplisitt av sanksjonsregelverket og dermed ikke har en klar hjemmel, foreslår Finans Norge at krav om sanksjonsscreening reguleres i forskrift til hvitvaskingsloven slik tidligere diskutert mellom Finanstilsynet og Finans Norge i anledning samarbeidet om revidering av Finanstilsynets og Utenriksdepartementets veiledning om frysbestemmelsene og Finans Norges arbeid med å utvikle Minimumsstandard for screening av egen kundedatabase mot sanksjonslistene. Ved forskriftsfestet krav til screening av egen kundedatabase og internasjonale transaksjoner, vil bankene være pålagt å gjennomføre slik screening og det vil da, etter Finans Norges oppfatning, ikke være grunnlag for at bankene skal måtte «forsikre seg om at mottakerbanken har et tilfredsstillende regime for å screene kundebasen sin mot sanksjonslistene»⁸ for å kunne unnlate å gjennomføre screening av nasjonale transaksjoner. Det vises til at gjeldende regulering om at enkeltbankers manglende kundescreening skal innebære krav om at kontraherende banker skal utvikle systemer for screening av nasjonale transaksjoner er uheldig og verken rimelig eller samfunnsøkonomisk forsvarlig. Ved at krav til kundedatabasescreening lovfestes, vil ansvaret og kostnadene pålegges den enkelte bank som ikke har tilfredsstillende systemer til å screene egen kundedatabase og ikke øvrige banker.

Det nevnes at det vil være svært kostnads- og ressurskrevende for næringen å måtte utvikle systemer for å screene nasjonale transaksjoner grunnet blant annet at det finnes så mange ulike betalingsplattformer i Norge. Videre vil slik screening hindre en effektiv betalingsformidling da det er en kjent sak at det er mye arbeid i å lukke såkalte «false hits». Begge disse konsekvensene vil resultere i dårligere og dyrere banktjenester for brukerne. Dette er for øvrig ikke i tråd med prinsippet om risikobasert tilnærming når alle synes omforent om at screening av nasjonale transaksjoner kan unnlates ved tilfredsstillende screening av kundedatabasen i tråd med Finans Norges utarbeidede Minstestandard for kundedatabasescreening.

⁸ Jfr Finansielle sanksjoner: Veiledning om frysbestemmelsene, Ofte stilte spørsmål, spm 18. *Må enhver transaksjon screenes? Ja, i utgangspunktet må både innenlands- og utenlandstransaksjoner screenes. Screening er likevel ikke nødvendig ved innenlandstransaksjoner, dersom avsenderbanken⁸ vet at sin kunde ikke er sanksjonert, samt har forsikret seg om at mottakerbanken har et tilfredsstillende regime for å screene kundebasen sin mot sanksjonslistene. Dersom avsenderbanken ikke har fått en forsikring om at mottakerbanken har et tilfredsstillende regime, må den screene både avsender og mottaker av midlene.*

14. Spørsmål om særregel for kundekontroll i skadeforsikring

Med henvisning til Finanskomiteens anmodning om å videreføre lempeligere krav til kundetiltak for skadeforsikring der dette kan begrunnes i lav risiko for hvitvasking og terrorfinansiering (pkt. 2.2.3), mener vi at unntaket i gjeldende hvitvaskingsforskrift § 10 annet ledd nr. 3 bør videreføres, subsidiært at bestemmelser tilsvarende lovutvalgets forslag i NOU 2016: 27 § 10 om forenklete kundetiltak vedtas i forskrift med virkning for skadeforsikring.

Beskrivelse av innstrammingen

Hvitvaskingsloven 2018's bestemmelse om forenklete kundetiltak i § 16 annet ledd vil medføre at alle kunder må bekrefte sin identitet før et kundeforhold etableres, uansett risiko. I praksis innebærer det at kunden enten må bekrefte sin identitet med fysisk oppmøte, innsendelse av gyldig legitimasjon, eller ved en elektronisk identifikasjonsmetode. De aller fleste skadeforsikringskunder blir definert til lav risiko. For skadeforsikring innebærer den nye hvitvaskingsloven en vesentlig innstramming i forhold til lovutvalgets forslag i NOU 2016: 27, som lempet kravene til bekreftelse av kundens identitet ved lav risiko for hvitvasking og terrorfinansiering. Den nye hvitvaskingsloven innebærer også en innstramming i forhold til eksisterende hvitvaskingslov- og forskrift, hvor bekreftelse av identitet kan unntas ved tegning av skadeforsikringspoliser, med unntak der det er mistanke om hvitvasking eller terrorfinansiering, se 2009-hvitvaskingsforskriften § 10 annet ledd nr. 3, jf. 2009- hvitvaskingsloven § 6.

Konsekvenser for kundene

Skadeforsikring skiller seg fra mange andre finansielle produkter ved at behovet for risikodekning kan inntreffe umiddelbart i forbindelse med en aktivitet eller handling. Etter dagens lovgivning er det enkelt å etablere en forsikring på kort varsel i forbindelse med for eksempel reise, transport, overdragelse eller annen risikoovergang. Forslaget til ny hvitvaskingslov vil etter vår vurdering ramme kundene på en uheldig måte, og med potensielt store og uforutsigbare konsekvenser.

Den nye § 16 annet ledd innebærer at et kundeforhold ikke kan etableres umiddelbart i forbindelse med registrering på nett eller via telefon dersom personen ikke har BankID tilgjengelig. I dag etableres ca. 75 % av alle forsikringer på telefon. Dersom kunden ikke har BankID og dermed må dokumentere identiteten per post, vil gjennomføring av kundetiltakene kunne ta flere dager. Et praktisk eksempel er at en person har kjøpt bil, men ikke kan flytte eller bruke bilen frem til legitimasjonskontroll er gjennomført. I tillegg må kunden betale dagsgebyr til Trafikkforsikringsforeningen for uforsikret kjøretøy frem til forsikringen er trådt i kraft. Videre vil bileieren også kunne risikere et regressansvar hvis noen blir skadd under bilansvaret uten at bilen er forsikret. Et annet eksempel er reiseforsikring, hvor manglende gjennomføring av legitimasjonskontroll før avreise, for eksempel på grunn av sen postgang eller problemer med BankID, vil medføre at reisen gjennomføres uten at forsikring er satt i kraft.

Administrative og økonomiske konsekvenser for næringen

For forsikringsforetakene vil lovendringen medføre behov for omfattende omlegging av rutiner og systemer, herunder betydelige investeringer til å utvikle/implementere identifiseringsløsninger for websalg og telefonkontakt. Dette vil kunne medføre dyrere forsikringer for kundene.

Verken FATF eller EU-direktivet krever at skadeforsikringsforetak skal underlegges hvitvaskingsregelverket.

Finans Norge har vanskelig å se at formålet med å forebygge hvitvasking og terrorfinansiering vil svekkes ved at kunder med lav risiko for hvitvasking ikke må bekrefte sin identitet. Tatt i betraktning de negative konsekvensene den vedtatte innstrammingen vil ha for forsikringskundene og næringen, vil det være en uforholdsmessig streng og byrdefull regel for skadeforsikring.

Forslag til særregel for skadeforsikring

Etter Finans Norges vurdering bør det derfor innføres en forskriftsbestemmelse som viderefører lempeligere krav til å bekrefte identiteten til kundene for skadeforsikringsforetak, slik Finanskomiteen fremhever i Innst. 271 L (2017-2017) pkt. 2.2.3 under komiteens merknader.

Det vises også til høringen på Stortinget 14.05.18 der finansministeren uttalte:

«Skadeforsikring har fått en del oppmerksomhet i Stortingets høring og komiteens innstilling. Det er forståelig, all den tid det er få land i verden som har underlagt skadeforsikringsforetak krav om tiltak mot hvitvasking og terrorfinansiering. Jeg vil understreke at skadeforsikringsforetak har vært underlagt hvitvaskingsregelverket siden 1990-tallet, men med lempeligere regler enn andre. Slike lempeligere regler kan etter min oppfatning videreføres også i det nye lovforslaget, slik komiteen anmoder regjeringen om å gjøre.»⁹

Finansdepartementet har på tross av de klare føringene fra Stortinget og finansministeren ikke utarbeidet noe forslag til forskriftsbestemmelse som tar hensyn til den særskilte situasjonen for skadeforsikring.

Finans Norge mener at en særregel som i dagens hvitvaskingsforskrift § 10 annet ledd nr. 3 om å gjennomføre forenklet kundekontroll ved tegning av skadeforsikringspoliser bør videreføres. En slik løsning innebærer at kunden må identifiseres i henhold til § 12 første ledd, eventuelt § 13 første ledd der kunden er en juridisk person, men at bekreftelse etter henholdsvis § 12 annet ledd og § 13 annet ledd kan unntas. Der det foreligger mistanke om hvitvasking eller terrorfinansiering, vil kravene til bekreftelse likevel måtte oppfylles.

⁹ Referat fra høringen finnes her: <https://www.stortinget.no/no/Saker-og-publikasjoner/Publikasjoner/Referater/Stortinget/2017-2018/refs-201718-05-14?m=6>

Subsidiært foreslår Finans Norge at det vedtas en forskriftsbestemmelse der lovutvalgets løsning gjelder for skadeforsikringsforetak. Det vil i så fall bety at kravet i § 12 annet ledd og § 12 tredje ledd om bekreftelse av identitet kan lempes ved tegning av skadeforsikringspoliser der risikoen for hvitvasking og terrorfinansiering er lav. Finans Norge foreslår følgende forskriftstekst for å hjemle dette: «*Der det er lav risiko for hvitvasking gjelder ikke plikten til å bekrefte kundens identitet i hvitvaskingsloven § 12 (2) og § 13 (2) ved tegning av skadeforsikringspoliser, herunder reiseforsikringspoliser, og kredittforsikringspoliser*»

Finanskomiteen nevner i sin innstilling at utsettelse av bekreftelsestidspunktet til eventuelt skadeoppgjør (utbetalingstidspunkt) kan være en løsning. En slik løsning vil også ha betydelige økonomiske og administrative konsekvenser. Finans Norge mener at en slik løsning må utredes nærmere før den eventuelt kan vedtas.

15. Til forslaget til forskrift i NOU 2016: 27 § 3

I forskriftsforslaget § 3 første ledd i NOU 2016: 27 står følgende: «*I situasjoner der rapporteringspliktig vurderer at det er høy risiko for hvitvasking og terrorfinansiering, skal omfanget av kundetiltak tilpasses risikoen.*»

Etter vår oppfatning er denne setningen misvisende og uheldig i og med at kundetiltak og løpende oppfølging generelt skal gjennomføres på grunnlag av en risikobasert vurdering, jf. bl.a. hvitvaskingsloven § 9 første ledd 1. pkt. Vi ber derfor om at forskriftsforslaget § 3 første ledd slettes.

Med vennlig hilsen

Finans Norge

Evy Ann Hagen
direktør og advokat

Atle Roaldsøy
Advokat/fagsjef